

XXXIV. Honismereti Akadémia

Szekszárd, 2006. július 3 –7.

Halász Péter:
Megnyitó

Tisztelt Polgármester Úr! Elnökhelyettes Úr!
Tisztelt hölgyeim és uraim!
Kedves barátaim!

Nagy tisztelettel és szeretettel köszöntöm a XXXIV. Honismereti Akadémia valamennyi résztvevőjét, az ország minden részéből és a mai határokon túlról érkezettek. Mindnyájunk öröme és megelégedésére szolgál, hogy ismét együtt lehetünk, Kanyar József, örökös tiszteletbeli elnökünk szavaival szólva ismét összegyűlt a Honismereti mozgalom „szekértáborá.”

Köszönjük Tolna megyének és Szekszárd városának, hogy befogadták a Honismereti Akadémia közösségét; és köszönjük a Jóistennek, hogy a nagy kánikulák és viharok után enyhe, szélcsendes időjárást bocsájtott Szekszárd városára.

Tisztelt Akadémia! Ha visszatekintünk a Honismereti Akadémiák témáira, talán meglepetéssel de mindenképpen megelégedéssel állapíthatjuk meg, hogy kevés olyan Akadémia volt, ami nem a mozgalommal és valamilyen tudományterülettel foglalkozott volna. Még amikor nem is neveztük külön is nevén a kapcsolatot. Hiszen a műemlékvédelemmel, a társadalomtudományokkal, a természetvédelemmel, a nyelvtudománnyal, a néprajztudománnyal, a művelődéstörténettel, a szabadságharcokkal, az üzemtörténettel, a helytörténettel foglalkozva mi másról eshetett szó, mint a honismereti mozgalom és a különböző tudományágak, elsősorban a magyarságtudomány fogalomkörébe tartozó szakterületek kapcsolatáról?

Csaknem egy emberöltővel ezelőtt, 1974-ben a nyelvtudomány és a honismereti mozgalom összefüggéséről szólva, Balogh Lajos, az MTA Nyelvtudományi Intézetének munkatársa megállapította: „Napjaink tudományos életének egyik jellemző sajátossága, hogy még az ezeket szaktudományok sem zárkoznak el megközelíthetetlen fellegrárukba, hanem keresik a kapcsolatot az élet különböző területeivel, ösztönzést és segítséget igényelnek. Ilyen tudományterület a néprajz és a nyelvtudomány is. Mindkettőnek fontos feladata a pusztulóban lévő népi értékek megmentése, a múlt tárgyi emlékeinek megőrzése. Ennek a nagy és sürgős feladatnak az elvégzéséhez azonban nem elegendő a hivatásos kutatógárda tevékenysége, szükség van a helyszínen élő önkéntes gyűjtők közreműködésére is, akik a szakemberek segítségével eredményesen járulhatnak hozzá, tudományos anyagok összegyűjtéséhez és megjelentetéséhez.”

1980-ban pedig a tudománytörténet és a honismeret kapcsolatáról szólva dr. Gazda István a következőket írta le: „A hazai honismereti jellegű tudománytörténeti kutatások főként a már feltárt témakörök összefoglalására irányultak, és ritkán találkozhatunk újszerű közlésekkel. Ezen változtatnunk kellene.(...) Bízunk benne, hogy a jövő honismereti kutatásainak egy része reálisztikus múltunk feltárására irányul majd.”

A különböző tudományok és a honismeret együttműködésének témája nem idegen tehát a mozgalmunk továbbképzési fórumait jelentő Akadémiák számára. Mégis jelentős ez a XXXIV., Szekszárdon rendezett tanácskozás, mert első alkalommal tűztük témául egyenesen, közvetlenül és félreérthetetlenül a *Tudomány és a honismeret* kapcsolatát. Nem egyik vagy másik tudományról lesz tehát szó az elkövetkező napokban, hanem – ha szabad így fogalmaznom – „minden” tudományról, noha tudjuk, hogy „tudomány” mint olyan önmagában nem létezik, s azt is tudjuk, hogy bizonyos tudományágaknak – pl. az atomfizika – kevesebb közik van a honismerethez, mint tesztem azt a történettudománynak.

Gyakran hangoztatjuk és én a magam részéről így is gondolom, hogy a honismereti mozgalom *három nagy pilléren* nyugszik, értelmét és feladatát három területen tudjuk meghatározni:

- *Nemzetudatunkat erősítő*, a szülőföldhöz és a lakóhelyhez való kötődést elmélyítő mozgalom.
- *Tudománysegítő*, amatőr kutatókat összefogó szerepével kapcsolódik számos tudományterülethez.
- Azáltal, hogy teret ad a szervezett keretek között megvalósuló öntevékeny gyűjtő és kutatómunkának *tartalmasabbá teszi* a társadalmi munkamegosztásban nem mindig a számukra legmegfelelőbb helyre került emberek *életét*.

A honismereti mozgalom e három fő mozgatója, vagy talán mondhatnánk úgy is, *három fő értelme* közül a másodikként említett *tudománysegítés* lesz mostani Akadémiánk fő témája.

Bármilyen gazdag programot állítottak is össze azonban az Akadémiát szervező országos és megyei előkészítők, valamennyi tudományágra természetesen nem kerülhet sor, de rajtunk is múlik, hogy a szekciókban, sőt a folyósói, az asztalmelletti, a tanulmányutak során folyó beszélgetésekben mi mindenben tudunk eszmét cserélni.

Előadást hallunk majd a néprajztudományról, a történettudományról, az irodalomtudományról és a tudománytörténetről, továbbá a mozgalmunk számára a tudományos és a szervezeti együttműködések szempontjából egyaránt fontos közgyűjteményekről.

Kocsis Imre Antal Szekszárd város polgármestere, Pogátsa Alajos, a Tolna Megyei Közgyűlés alelnöke, Halász Péter, a Honismereti Szövetség elnöke, Kaczián János, a Tolna Megyei Egyed Antal Honismereti Egyesület elnöke (Debreczeni-Droppán Béla és Gál Jenő felvételei)

A tudomány és a honismeret összefüggésében nagyon fontos, hogy ezt a kapcsolatot mindkét részről igényeljük és igényeljék, szolgáljuk és szolgálják. Hiszen a honismereti mozgalom, mint minden amatőr tevékenység folyamatosan rászorul a szakmai útmutatásra, a segítségre, az együttműködésre. Ezért fontos hogy Akadémiánkon olyan előadók vannak jelen és szólnak majd meg, akik vezető tudományos műhelyek kiemelkedő munkatársai, akikről tanulhatunk és akikkel megbeszélhetjük a munkánk során felmerülő kérdéseket.

A mozgalommal és a tudománnyal foglalkozó előadások mellett kitekintünk majd a határainkon túl, Európában megvalósuló honismereti munkára is, és hallhatunk olyan ötletekről, amik által – föltehetően – okosabban tudunk majd hozzájutni a munkánkhoz szükséges erőforrásokhoz.

Tisztelt Akadémia!

Úgy érzem szerencsésen döntött a Honismereti Szövetség és a Tolna Megyei Egyed Antal Honismereti Egyesület vezetősége, amikor a *Tudomány és a honismeret* kapcsolatát választotta a XXXIV. Honismereti Akadémia témájául. Ez a kérdés ugyanis rendkívül időszerű. A civil szervezetek jelentősége növekedésének korát éljük ugyanis. Így van ez, még ha talán nem is mindenki érzékeli ezt egyformán. Ez a jelentőségnövekedés ugyanis nem a civil szervezeteknek nyújtott növekvő támogatásban nyilvánul meg, hanem elsősorban abban, hogy mikor az állam nem képes úgy ellátni és működtetni a tudományos műhelyeket, amint arra szükség volna, akkor a mozgalmakra épülő civil szervezetek a társadalom energiáinak felszabadításával és értelmes hasznosításával nagyobb szerepet kénytelenek vállalni a feladatok megvalósításában.

Mindnyájan tudjuk, hogy hazánk számos múzeuma, könyvtára, talán levéltára is társadalmi kezdeményezésből született, s lett később az állami feladatvállalás komolyodásával megyei, városi intézmény. Amikor ez az egyensúly felbomlóban van, akkor a civil szféra, az olyan mozgalom, mint a honismereti, a maga lehetőségeivel és felelősségtudatával, sokat tehet a mindnyájunk által értéknek tekintett tudomány és kultúra szolgálatában.

E gondolatokkal a XXXIV. Honismereti Akadémiát megnyitom.

Halász Péter

A Honismereti Akadémia kitüntetettjei

A Honismereti Szövetség elnöksége a megyei és a fővárosi egyesületek javaslatára 2006. májusában többségi szavazással a következőknek ítélte a kiemelkedő honismereti munka elismerésére alapított **Bél Mátyás – Notitia Hungariae Emlékéremet**, a **Honismereti Munkáért Emlékplakettet**, valamint a **Honismereti Emléklapot**. A kitüntetetteket előterjesztőik méltatták.

Bél Mátyás – Notitia Hungariae Emlékéremmel kitüntetettek

Dr. Bényei Miklós

1943. január 5-én született Tiszaladányban. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának történelem-könyvtár szakán szerzett oklevelet 1966-ban. 1966. augusztus 1-től a Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár tájékoztató könyvtárosa, 1972. január 1-től az olvasószolgálati és tájékoztató csoport vezetője. Közben 1976. szeptember 1-től 1979. augusztus 31-ig ösztöndíjas aspiránsa volt az MTA Történettudományi Intézetének. 1989. október 23-tól a Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár tudományos főmunkatársa, majd tudományos kutatója lett. 1990. január 1-től a helyismereti osztály vezetői teendői mellett, 1996. március 1-től az igazgatóhelyettesi feladatokat is ellátta, 2005-ben történt nyugdíjba vonulásáig. 1969-ben

Bartha Éva, a Szövetség titkára átadja az Emlékérmet

matika szak, amelyet informatikus könyvtáros szak néven 1994-ben Debrecenbe helyeztek át. A Nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskolán a könyvtáros szakos hallgatóknak 1991–1996 között helyismereti speciálkollégiumokat, az egri Eszterházy Károly Tanárképző főiskolán levelező, majd nappali könyvtárszakán 1994 óta könyv- és könyvtártörténet tárgyak oktatója, a debreceni Kölcsény Ferenc Református Tanítóképző Főiskola könyvtárszakán csaknem egy évtizede helyismereti speciálkollégiumot vezet.

Aktív részese a könyvtári szakmai közéletnek. Tagja a Magyar Könyvtárosok Egyesületének, 1968–1976, majd 1990–1998 között az MKE Képzési és Továbbképzési Szakbizottságának tagja; 1990–1998 között az MKE Bibliográfiai Szekciójának elnöke; 1998 az MKE Elnökségének tagja; 1999-től vezetője az MKE, valamint az Informatikai és Könyvtári Szövetség közös oktatási és képzési munkacsoportjának; 2000 szeptemberétől a Könyvtári Akkreditációs Bizottság tagja.

1975-től tagja, majd 1981–1986 között elnöke volt a Hajdú-Bihar Megyei Munkásmozgalom-történelmi Bizottságnak. 1978-tól titkára, 1983-tól társelnöke a Debreceni Akadémiai Bizottság művelődéskutatói munkabizottságának.

1966-tól tagja lett a Megyei Honismereti Bizottságnak, 1990-től pedig az akkor szerveződött megyei Honismereti Egyesület elnökségének aktív, megbízható, lelkiismeretes tagja napjainkban is. Mindvégig részt vett a *Debreceni Szemle* (1989–2000) társadalompolitikai kiadvány, majd az *Erdélyi Tükör* (1989–2000) folyóirat szerkesztőbizottságának munkájában. 1989. novemberétől szerkesztette a Hajdú-Bihar Megyei Könyvtári Téka című időszak kiadványt. 1997 óta tagja a Könyvtári Figyelő című folyóirat tanácsadó testületének.

Tudományos kutatásai során a könyv- és könyvtártörténet, művelődés- és eszmetörténet, a közművelődési könyvtárak tájékoztatói tevékenysége a helyismereti munka problémaköre foglalkoztatták. Mint a Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár helyismereti szakreferense a megye és Debrecen múltjáról és jelenéről és múltjáról több tucat helyismereti-helytörténelmi bibliográfiát és faktográfiai adattárat állított össze. Helytörténelmi kutatásai eredményeként a művelődés- és eszmetörténet tárgykörébe tartozóan könyvek, füzetek, tanulmányok sokasága született. Számos konferencián tartott e témakörökből előadást, valamint több könyvet és folyóiratcikket lektorált e témakörökben.

egyetemi doktori címet szerzett a Eötvös Loránd Tudományegyetemen, 1989-ben pedig a történettudományok kandidátusa lett, melynek alapján 1999-ben megkapta a PhD doktori fokozatot.

1974 óta rendszeresen részt vett a felnövő nemzedékek oktatásában. 1988. szeptember 1-étől ő irányította a Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészettudományi karán az informatikus könyvtáros szak indításával kapcsolatos előkészítő munkálatokat. 1989 szeptemberétől a KLTE Természettudományi karán megindított informatikus könyvtáros szakon kezdettől fogva óradíjas tanárként, majd 1993-tól másodállású docensként könyv-könyvtártörténetet oktat, továbbá társadalomtudományi információforrások, helyismeret témakörökben speciálkollégiumokat vezet.

Közreműködésével szerveződött meg 1989-ben az Országos Széchényi Könyvtár és a KLTE által az OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központban közösen indított levelező humán infor-

Egész szakmai munkássága, tudományos kutatásai fő vezérfonalát a helytörténeti, helyismereti kutatások jelentették, dolgozzon könyvtárosként vagy politikai- ideológiai vonalon. Bényei Miklós munkássága nélkül, rendkívül szegény lenne nemcsak a megye, hanem a térség, helytörténeti szakirodalma, a kutatómunkát segítő nagyszámú feltáró bibliográfiai munkássága nélkül pedig körülményes a kutatás. Szakmai munkásságának gazdag bibliográfiája a Debreceni Egyetem Informatikai Intézetének kiadásában jelent meg. Rendszeresen nagy gondot fordított a különböző helytörténeti, honismereti munkák ismertetésére szakmai periodikákban, a napi sajtóban. Rendszeres segítője (bibliográfiák, előadások, szakmai konzultációk, vetélkedők zsűrizése, kutatások irányítása, stb. révén a régióban folyó helytörténeti, honismereti munkának.

Vajda Mária

Macsi Sándor

1926-ban született Nyírábrányban. Ő volt a 4 testvér közül a legkisebb, az egyetlen életben maradt fiú. Gyenge fizikumja miatt szülei tanítták. Elemi iskoláit Nyírmártonfalván végezte, majd a debreceni református kollégiumba került. Földrajz-biológia szakot végzett Debrecenben, Szegeden és Pécsen folytatott felsőfokú tanulmányai után. A rajzszakot Szegeden, Szolnokon, Budapesten végezte.

Felsőfokú iskolái után Tiszavárkonyba került kántortanítónak. Orvosi javaslatra 1951-ben Jászágóra került, közelebb a hegyekhez. Két évig a szomszédos Pusztamonostoron volt iskolaigazgató, majd ugyanebbe a pozícióba került vissza Jászágóra 1954-ben, s ezt töltötte be 1977-ig. Akkor megszűnt az ágói iskola és bejáró lett ő is Jászárokszállásra, ahol egyet nem értése miatt nem vállalta az igazgató tisztelet, helyettes volt 1986-ig, amikor örökös címzetes iskolaigazgatóként nyugdíjba vonult.

Jászágó a hajdan elpusztult Ágó település közelében 1952-ben létesült, aminek 10. Évfordulóján Macsi Sándor létrehozta a felnőttekből álló honismereti szakkört, melynek elsős célja az évforduló méltó megünneplése volt. Több év múlva az idősök elfogytával gyermekszakkörre alakultak, ami fennállt az iskola megszűnéséig, 1977-ig. Időközben olyan értékes helytörténeti anyag jött létre, hogy a kis, 600 lakosú községben napjainkban két fantasztikus kiállítás is látható. Az egyik a mostanában védetté nyilvánított – korábban kápolnaként is funkcionáló – iskolában található, az országban szinte példátlan iskolatörténeti gyűjtemény; a másik pedig a volt partházban lévő helytörténeti gyűjtemény. Jelenleg folyamatban van az elszármazott ágóiak által vásárolt tájház berendezése, ez szintén az ő nevéhez kötődik – mint tiszteletbeli elnökhöz. Ásatásokat szervezett, ismeretterjesztő előadásokat tartott, számtalan civil szerveződésnek, 1962-től a Magyar Földrajzi Társaságnak is tagja.

Az egyik régészeti feltárásban segítő diák írta róla: „Dimtyét hozott, cukrot adott, / Cserébe egy követ kapott. / Ő nem falusi kántor, / Az ő neve Macsi Sándor.”

1976-ban megkapta a Jászágóért kitüntetést, 1993-ban a Jászságért-díjat. 1952-től 1977-ig az ő irányításával készült a Falukrónika. 2003-tól a Magyar Kultúra Lovagja, a község fél évszázados évfordulóján díszpolgári rangot kapott.

Ma is fáradhatatlanul kutatja a Jászság tanyasi iskoláinak a történetét, mindegyiktől kapcsolatba lépett valakivel, aki odakötődik.

A hajdani Macsról való – a török elől elmenekült – ősök utódként a román határon megszületett kántortanítóból a Jászság egyik legjelesebb helytörténésze lett, aki végtelen szerénységében alig ír, szól saját magáról, de mindenki tudja, hogy ő egy intézmény: „Macsisanyi” – Jászágó lelkiismerete.

Fodor István Ferenc

Pataki András

A most Horvátországhoz tartozó Vörösmarton született 1932. január elsején. Újvidéken végezte a tanítóképzőt. 1953-ban szülőfalujában kezdi tanítói működését, 1955-től Kopácson, majd a kopácsi iskola megszűnése után, 1960-tól 1988-ig, nyugdíjazásáig a szomszédos Laskón tanít. Már tanítói pályafutása alatt gyűjtötte azokat az ismereteket, melyek a Drávaszög hiedelemvilágával és a vízi élettel kapcsolatos történeteivel, valamint a Drávaszögben, a történelmi idők folyamán elpusztult magyar települések múltjával kapcsolatosak.

1960-ban jelent meg az első dolgozata, a Zágrábban kiadott Magyar Képes Ujságban *A Drávaszög vízi élete* címmel. Ezt követően egymás után jelentek meg kisebb-nagyobb írásai különböző sajtótermékekben a korábbi Jugoszláviában, a mai Horvátországban és Magyarországon. Megjelent írásainak száma ma már 200 fölött van! 1964-ben a Pécsi Janus Pannonius Múzeum évkönyvében jelent meg *A kopácsi népmesék* című dolgozata. 1974-ben Szabadkán adták ki *A kopácsi vejsze* című munkáját. Közös írás volt Katona Imrével a *Kopácsi néballadák* című könyv, mely 1975-ben Újvidéken került közös kiadásra. Nagyobb lélekzetvételű írása *Délkelet-Baranya elpusztult települései* című műve, ami az Eszéki Levéltár évkönyvében jelent meg. 1992-ben könyv alakjában Újvidéken *Baranya titkokat rejtő földrajzi nevei* című munkáját. 2003-ban látott napvilágot *Délkelet-Baranya a földrajzi nevek tükrében* című könyve. Több kéziratát közölte kiadványaiban a Magyar Néprajzi Társaság.

A 75. életéhez közeledő Pataki András változatlan elánnal írja Kopácsnak és a Drávaszög településeinek krónikáját. Rögzíti egy hajdan volt világ történetét, menti írásai a vészesen fogyó magyar közösség múltjának és jelenének eseményeit. Ezek a Drávaszögi református kalendáriumban és a Csúzai füzetekben folyamatosan láttak és látnak napvilágot.

Irodalmi munkássága mellett kiemelkedő a Drávaszög magyarságának megmaradásáért folytatott céltudatos tevékenysége. Nemcsak tanulóit nevelte a magyar nyelv szeretetére, megbecsülésére, de írásain, szervezett előadásain keresztül a felnőttekbe is próbált meggyőző erővel hitet és magyarságtudatot, megtartó erőt önteni. A 1990-es évek elején kitört délszláv háború során mindaddig ott maradt a településén, míg csak közvetlen életveszély nem fenyegette. Az elmenekült lelkesek helyett végezte a temetések szertartásait nemcsak saját református gyülekezete halottainál, de más felezetek esetében is. 1997-ben Siklóson megjelentette *Rettegő türelem* című könyvét, amely a délszláv háború azon borzalmait írja le, amit a Drávaszög magyarjai elszenvedtek.

Pataki András neve jól ismert a Drávaszögben, személye – túlzás nélkül – fogalommá vált. Kutatómunkájával, írásaival, egyéni példamutatásával sokat tett az ottani magyarság megmaradásáért.

Dr. Símor Ferenc

Dr. Szilágyi Mihály

Ny. közgazdász, helytörténész, a Tolna Megyei Honismereti Egyesület alapító tagja és első elnöke, a Szekszárdi Várostörténeti klub elnöke 1930. július 7-én született a Tolna megyei Palatincán. A német ajkú Mórágyn töltött gyermekévek után gimnáziumi tanulmányait a Bonyhádi Evangélikus Gimnáziumban kezdte, majd Pécsen a cisztercita-rendi Nagy Lajos Gimnáziumban folytatta és Szekszárdon fejezte be a Garay János Gimnáziumban. Közgazdász diplomát a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen szerzett, ahol doktori fokozatot nyert. Nyugállományba vonulásáig a kereskedelem, pénzintézetnél és a közigazgatásban dolgozott. 1980-tól társulati tag a Magyar Történelmi Társaságban és az Orvostörténeti Társaságban.

Több mint negyven éve foglalkozik helytörténettel, publikációi magyar, német és esperantó nyelven jelentek meg. Szerkesztette a világ minden tájára eljutó *Legindáj Legajoj* című időszakos esperantó kiadványt. Több helytörténeti vonatkozású cikkét közölte a *Neue Zeitung*. Rendszeres előadó a TIT és más szervezetek, egyesületek, intézmények ismeretterjesztő programjain. 1960 óta a TIT tagja, 1970-től tagja, majd csaknem húsz évig – amíg egészségi állapota engedte, 2005 végéig – vezetője a Szekszárdi Várostörténeti Klubnak. Tagja a Magyar-Török Baráti Társaságnak, az esperantó mozgalomnak, a Honvéd Hagyományörző Egyesületnek és a Magyar Nemzetőrségnek. A Tolna Megyei Honismereti Egyesületnek alapító tagja, 1992-ben megválasztott első elnöke.

Munkásságáért különböző elismerésekben részesült. Birtokosa a Honorinsigno Esperantó kitüntetésnek és a XXV. Honismereti Akadémia alkalmából adott Millenniumi Emlékéremnek. Szekszárd Megyei Jogú Város Pro Urbe-díjasa (1999). A *Tolnai honvédek a Donnál* című könyvéért a Honvédelemért III. fokozata kitüntetésben részesült.

Kutató, szerző, és ismeretterjesztő munkássága mellett szívesen segíti a fiatal kutatókat, akik gyakran fordulnak hozzá tanácsért, információért.

Kaczián János

Honismereti Munkáért Emlékplakettel kitüntetettek

Gubicza Ferenc

Mezőgazdász, c. egyetemi tanár, a Balatonfüred-Csopak Tája Szövetkezet elnök-igazgatója, a Balatonvin Borlovagrend elnök-nagymestere, a Balatonfüred Városért Közalapítvány kuratóriumi elnöke, tagja a Balatonfüredi Helytörténeti Egyesületnek.

1987 és 2001 között a Balatonfüred-Csopak Tája Szövetkezet elnökeként „A törökkori Veszprém” és a Balatonfüred-Csopak borvidék történetét bemutató 13 községi monográfia megjelentetésének kezdeményezője és anyagi támogatója volt. A kiadványokat a szövetkezeti tagok az adott év karácsonyára térítésmentesen kapták kézhez. 1992-től az adott települések lakosai is ingyen példányt kaptak a kiadott művekből. A szövetkezet kezdeményezésére a település múltjának megismerése céljából az általános iskolákban a pedagógusok községtörténeti vetélkedőket szerveztek.

2001 óta eddig 21, nagyrészt forrásértékű kötet kiadását szorgalmazta és anyagilag támogatta Balatonfüreden, a Balatonfüred Városért Közalapítvány kiadványai sorozatban. Ezek a munkák Balatonfüred múltjával és jelenével foglalkoznak. Így például a „Balatonfüred és Balatonarács története”, a „Balatonfüred emlékjelei”, a „Füredi halhatatlanok”, a „Balatonfüred díszpolgárai”, „Az észak-balatoni vasút története”, a „Deák Ferenc és Balatonfüred”, a „Veszprém megye a Rákóczi-szabadságharcban” és a legújabb Krúdy Gyula: „Holdas este Füreden” című könyvek. A könyvkiadás mellett Balatonfüreden több szobor és emlékmű felállítását is támogatta Gubicza Ferenc. Könyvadományaival és egyéb támogatásaival megkönnyíti a Veszprém Megyei Honismereti Egyesület működését, és segíti a Balatonfüred Városi Helytörténeti Gyűjtemény munkáját, állománygyarapítását. Az elmúlt évtizedekben Veszprém megye helytörténeti kutatásában és annak publikálásában meghatározó szerepet vállalt. A mezőgazdaságban fontos szerepet játszó szakmai munkája mellett széleskörű helyismeretre tett szert és vállalta az említett nagy számú kiadvány megjelentetése anyagi feltételeinek megteremtését.

Gubicza Ferenc eddigi tevékenységért már számos elismerésben részesült. Megkapta a „Veszprém megyéért”, a „Balatonfüred városért” kitüntetését. Díszpolgárává választotta a Pannon Egyetem, Balatonfüred város és Lókút község önkormányzata.

A Veszprém megyéért végzett kiemelkedő honismereti és helytörténeti szervező munkáját, fáradhatatlan szorgoskodását és anyagi támogatását ismeri el a Honismereti Szövetség a „Honismereti Munkáért Emlékérem” adományozásával.

Bánda László

Kaczián János

Jelenleg a Tolna Megyei Önkormányzat Levéltárának nyugalmazott népművelő-levéltárosa (szül. Budapest, 1938. június 3.), több mint egy évtizede a Tolna Megyei Egyesült Antal Honismereti Egyesület elnöke. Az ELTE Bölcsészettudományi Karán szerzett diplomát, s számos munkahely és feladat jelzi a megye művelődésében évtizedek óta játszott meghatározó szerepét. A kulturális, népművelői munkát az ifjúsági mozgalomban kezdte (1963), részt vett a Fiala Népművészek Országos Alkotótáborának (Fadd-Dombori) megszervezésében (1969), a „Népművészet ifjú mestere” cím adományozásának kidolgozásában (1970). A Megyei Művelődési Központ igazgatójaként (1981–1984) segítséget nyújtott a Német Bemutatószínpad (Deutsche Bühne Ungarn) megalapításához (1982). A Megyei Levéltár munkatársaként (1984–) helytörténeti szakkört, kiállításokat szervezett, helytörténeti tanulmányok sora jelzi tevékenységét.

Kaczián János azon szakemberek közé tartozik, akik kutatási eredményeiket mind szélesebb körben szeretnék megismertetni, időt, energiát fordít hasznosulásuk, az érintett közösséghez visszajuttatásuk megszervezésére is. Ezt bizonyítja, hogy kb. 150 szakmai és ismeretterjesztő cikke jelent meg folyóiratokban, heti- és napilapokban, s több helytörténeti vonatkozású egyesület, civil közösség szerveződésében is komoly szerepe volt, mint például a bunyaszekszárdiak szervezetének, éves találkozójának életre hívása, a lugosiakkal kialakított testvérvárosi kapcsolat, együttműködés Facsád, Igazfalva önkormányzatával, szórványmagyarságával).

Kaczián János jelen volt Tolna megyében a honismereti mozgalom kezdeteinél. Részt vett a Hazafias Népfront Megyei Honismereti Bizottságában (1989–), a Szekszárdon megrendezett XVII. Honismereti Akadémia szervezésében. Abban, hogy a honismereti mozgalom az elmúlt tizenkét esztendőben Tolna megyében számos eredményt ért el, meghatározó szerepe van Kaczián Jánosnak a Szekszárdon 1992. november 28-án újjáalakult egyesület alapító tagjaként, jegyzőjeként, majd elnökeként, 1993-tól pedig a Országos Honismereti Szövetség elnökségének tagjaként.

Aktív közéleti tevékenységét számos kitüntetés, elismerés jelzi *Munka Érdemrend bronz fokozat* (Elnöki Tanács, 1978), *Babits-díj* (Babits Mihály Társaság, 1983.), *Díszpolgár* (Facsád város Tanácsa, Románia, 1998.), *Pro Urbe Szekszárd* (Szekszárd Város közgyűlése, 2003.), *Bézerédj István-díj* (Tolna Megyei Közgyűlés, 2004.). Az országos honismereti szövetséghez kötődő munkája, az egyesületi élet folyamatos szervezése, a honismereti tevékenység tartalmának az egyesületi tagokkal együttműködve történő igényes kialakítása, folyamatos megújítása (pl. évfordulók, megemlékezések, országos és megyei, illetve városi vetélkedők, rendezvények, konferenciák, találkozók, kiállítások, előadások, kiadványok, táborok, pályázatok), egyesületi hagyományok teremtése (pl. a közgyűléshez kapcsolódóan a tagok helytörténeti tevékenységéről való tájékozódás lehetőségének megteremtése, éves rendszerességgel változó helyszínen megrendezésre kerülő Honismereti Egyesületi Nap, rendszeres periodikák: Egyesületi Hírlevél, Egyesületi Füzetek) méltó alapot jelentenek Kaczián János Tolna megye és az országos honismereti mozgalom érdekében végzett szívósan építkező, következetes, lelkiismeretes munkájának elismerésére.

Nagy Janka Teodóra

Kishegyi Simon

Nemesnádudvaron született 1928. augusztus 31-én. 1949-ben végezte a tanárképző főiskolát, majd matematika-kémia szakos általános iskolai tanár lett a Nemesnádudvari Általános Iskolában. 1957–1964-ig az iskola igazgatóhelyettese volt, később a 609. sz. Ipari Szakmunkás-képző Intézetben tanított. 1968 és 1973 között a Bajai Járási Tanács VB Művelődési Osztálya népművelési felügyelőjeként dolgozott. 1973-tól 1988-ig a Nemesnádudvari Általános Iskola igazgatója volt.

1950-től kezdte kutatni lakóhelye történetét, a hagyományokon belül főleg az énekeket, táncokat és a régi népviseletet. 1951-ben már színpadra alkalmazta a gyűjtött táncokat. A táncgyűjtéssel folyamatosan részt vett a járási, megyei fesztiválokon. 1955-ben a Bács-Kiskun Megyei Néptánc Fesztiválon első helyezést értek el és így a csoport képviselhette a megyét az Országos Néptánc Fesztiválon, Gyulán. 1955-ben a budapesti Vígszínházban léptek fel, az országos sajtó elismeréssel nyilatkozott róluk. 1957-től volt tanítványait is megnyerte a kutatómunkához, a főiskolákon és egyetemeken végző diákok szakdolgozatokat kezdtek írni Nemesnádudvarról. Ezekhez Kishegyi Simon sok szakmai segítséget nyújtott.

Gyűjtéseiből sokan merítettek. A németországi Mainz egyetem 10 fős csoporttal végzett kutatómunkát az ő irányításával. A gyűjtésekből könyvet adtak ki Németországban „Leben und zusammenleben” címmel. Népviseleti gyűjtéseit a bajai Múzeum hasznosította. Az általa gyűjtött és régi viseletben színpadra állított táncokat nemcsak Magyarországon, hanem külföldön is több helyen bemutatták. 1968-tól a Bácskai Művészegyüttes művészeti vezetője. A „Bácska bemutatkozik Kecskeméten” című műsoruk után olaszországi körúton vehettek részt. A táncgyűttes számos alkalommal szerepelt Németországban az Európa Fesztiválon, továbbá helyi és vidéki lapokban, tv-műsorokban. A Kecskeméten rendezett Országos Honismereti Akadémián a magyarországi nemzetiségekről tartott előadást, és vezette a nemzetiségi szekciót.

A honismereti mozgalomban a kezdetektől fogva tevékenyen részt vett és jelenleg is a Bács-Kiskun Megyei Honismereti Egyesület aktív tagja és elnökségi tagja.

Székelyné Kőrösi Ilona

László István

A somogyi honismereti mozgalom legidősebb generációjához tartozik. Közgazdaságtudományi Egyetemet végzett, majd pedagógiai képzést szerzett. Dolgozott téglagyárban, a vasútnál, termelőszövetkezetben, később könyvtáros volt, egy ideig Balatonfenyvesen tanított, majd visszakerült szülőfalujába, Balatonszentgyörgyre, ahol több évtizeden keresztül egészen nyugdíjazásáig történelmet tanított a helyi általános iskolában.

A honismereti mozgalomban a kezdetektől fogva részt vesz, diákjai több nemzedéken keresztül nemcsak a tanórákon, hanem az általa vezetett honismereti szakkörben is megismerkedhettek a település és környéke történelmi múltjával, nevezetességeivel.

Tanári munkája mellett évtizedek óta helytörténeti kutató- és gyűjtőtevékenységet végez. Kutatásai eredményeképpen 1978-ban jelent meg a *Balatonszentgyörgyi Képes Krónika*, melynek társszerzője volt. Kitértő levéltári kutatásainak köszönhetően az okleveles források felhasználásával sikerült a település középkori történetét teljes részletességgel feldolgoznia. Vaskos tanulmányát a millicentenáriumi falukrónika pályázaton a Somogy Megyei Közgyűlés I. díjával jutalmazták. A kutatásai nyomán indított régészeti feltáró munka – amit kezdeményezése egyedülálló módon a település önkormányzata finanszírozott – végül nem remélt eredménnyel járt. Az ásatások során sikerült meghatározni és feltárni a mai falu elődjének számító középkori települést.

A kutatómunkát idős kora ellenére a mai napig fáradhatatlanul folytatja, rendszeresen publikál, mintaszerűen feldolgozta a környék második világháborús eseményeit, melynek maga is szenvedő részese volt. A több száz oldalas tanulmány fődíjat kapott a III. Somogyi Falukrónika-író pályázaton, megjelentetése folyamatban van.

A közélet minden fórumán jelen van, honismereti előadásokat tart a falu fiataljainak, a helyi kábeltelevízióban helytörténeti előadássorozatot indított, kiállításokon mutatja be a feltárt falutörténeti dokumentumokat. Eleven kapcsolatokat ápol a környék honismereti kutatóival, aktívan részt vesz a megyei honismereti rendezvényeinken.

Nagy tekintélynek örvend nemcsak a településen, hanem a környéken is. Szülőfalujának önkormányzata munkássága elismeréseként első ízben neki adományozta a magyar államalapítás millenniuma alkalmából alapított *Balatonszentgyörgyért* kitüntetést, 2001-ben pedig Balatonszentgyörgy díszpolgárává választották.

Gálné Jáger Márta

Mirk László

Mirk Lászlót, a csíkszeredai Segítő Mária Gimnázium magyar szakos tanárát már több mint egy évtizede ismerjük a Honismereti Akadémiákról, az Ifjúsági Honismereti Akadémiákról. Jellegzetes, nagybajuszos alakja mindig ott tűnik föl, ahol valami új ismeretet lehet szerezni. Olyan, mint a jó pap, Ő is holtig tanul. A hasonlat találó, mert papja, apostola a honismeretnek, a magyarság megőrzésének. Az iskola, ahol tanít, azt a nemes missziót is vállalja, hogy a Csíkban élő székely gyerekek mellett magyar nyelven való tanulási lehetőséget, kollégiumi elhelyezést nyújt a Kárpáton túl élő moldvai csángó fiatalok számára.

Mirk László magyar szakos tanár fölismerte, hogy a magyar irodalom megismertetése mellett szükség van a gyökerek, a szülőföld múltjának, hagyományaink, nyelvének a megismerésére, összegyűjtésére, megőrzésére. Azokat a diákjait, akiket még nem fertőzött meg a globalizációnak nevezett „internacionalizmus”, akik vállalják szülőföldjük múltjának, hagyományainak összegyűjtését, lejegyzését, földolgozását, leírását, akik lelkiileg is közel kerülnek tanárukhöz, honismereti szakkörbe gereblyézte össze. Vannak köztük csángók és környékbeli székelyek.

A Honismereti Szövetség által szervezett Ifjúsági Honismereti Akadémiákra a legeredményesebb diákjai közül évente 4-6 diák kap meghívást tanárukkal együtt. Ezekben a rendezvényeken tanítványainak beszámolóira mindenki fölfigyel. Érdekes témaválasztásukra, a helytörténeti hagyományokra, a néphagyományokra, valamint irigylésre méltó szép beszédükre. Beszámolóikat mindenki feszült figyelemmel hallgatja. Ebben a tevékenységében nem csak az a jelentős, hogy minden évben néhány dszékelyföldi diák megismeri az akadémia színhelyét, hanem közben Budapestet és egy-egy tájegységet is meglátogatnak. Jelentős az is, hogy az ifjúsági akadémia hazai résztvevői is megismerik a Székelyföldet, a moldvai csángó településeket. A konzultációkon elhangzó véleménye is mindig figyelemre méltó, de az étkezéseknél, a klubhelységben az esti beszélgetéseken is értékes eszmecserét lehet vele folytatni. A Honismereti Akadémiáknak is rendszeres résztvevője. Itt is figyelemre méltók a konzultációkon elhangzó véleményei, a szabadidőben folytatott beszélgetések.

A Csíkszeredán megjelenő két honismerettel is foglalkozó folyóiratban, a Székelyföldben, és a Moldvai Magyarságban való közreműködése is jelentős. Nagy szerepe van abban is, hogy a csángóknak, a csángókról szóló folyóiratban csángó tanítványainak az írásai is helyt kapnak.

Irodalmi munkásságában a szerkesztői szerepét kell kiemelnem. Legjelentősebb munkájának, „Az ember ott a legfájdóbb magyar” címet adta. Ebben a könyvében egyrészt a kevéssé ismert, magyarul író csángó költők verseiből gyűjtött össze válogatást, másrészt a magyar költészetben a csángókkal foglalkozó verseket szedte csokorba. Csak néhány nevet sorolok föl azokból a költőkből, akik helyt kaptak a válogatásban: Csokonai Vitéz Mihály, Fazekas Mihály, Czuczor Gergely, Arany János, Illyés Gyula, Jékely Zoltán, Kányádi Sándor, Tamás Menyhért, hogy csak a legismertebbeket említsem. Kár, hogy ezt a könyvet kevesen ismerik, mert helye volna minden könyvtárban. A másik példaértékű, a zsebben elférő, vékony kis könyv, amelyben a diákjai által gyűjtött húsvéti locsolóversekből mutat be válogatást. Kár, hogy ezt a kis füzetet nem ismerik a hazai gyerekek, mert a sok idéthen, bugyuta mondókat ki lehetne cserélni ezekkel, a veretes magyar nyelvű, szép versekkel.

Talán nem egészen honismereti tevékenysége Mirk László magyar szakos tanárnak az, hogy tudomására jutott: a szegedi székhelyű Baka István Társaság, a neves, sajnálatosan fiatalon meghalt, kortárs költőnk emlékének az ápolására évente szavalóversenyt hirdet. Diákjai rendszeresen szerepelnek ezeken a versenyeken, és a diák kategóriában majdnem minden alkalommal első helyezést, rangos eredményeket érnek el.

Kedves Laci Barátom! Kívánom, hogy az Isten sokáig éltesse, és adjon erőt, hitet és kitartást, hogy ezt a munkát folytassad, hogy végső elszámolásnál nyugodt lelkiismerettel, Szent Pállal együtt mondhasd: „A jó harcot megharcoltam, a pályát végigfutottam, hitemet megtartottam.”

Bogdán Lajos

Dr Székelyné Forintos Judit

Amióta tanulmányait befejezte a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár helyismereti gyűjteményét vezeti. A helytörténeti kutatás sikerének záloga megyénkben az ő tevékenysége, aki munkahelyén az érdeklődőknek és a hivatásban dolgozóknak jelentős és egyedülálló szakértelme révén nagy segítséget tud nyújtani. Ez a tevékenysége a Miskolci Egyetem bölcsészképzésének beindulásával fokozottan jelentős, mivel a történészek, szociológusok, politológusok tanulmányaik elvégzéséhez nem nélkülözhetik a gondosan feldolgozott gyűjtemény anyagát. Jelentős szerepet vállalt abban, hogy a helyi kutatókon kívül az Ünnepi Könyvhéten bemutassa a helyi írókat.

Színvonalas kiállításokat rendeznek a könyvtár anyagából, jelenleg II. Rákóczi Ferencről. Jó kapcsolatot épít a külföldi testvérvárosok helytörténeti kutatóival, így nemzetközi kiállításokhoz is hozzájárulnak. A hétköznapi munkájában a helytörténeti információ magas színvonalával, a könyvtár digitalizálásával tűnik ki.

Kalló Lászlóné

Honismereti Emléklappal kitüntetettek

Budapest: Boda Sándorné, Bottlik Ivánné, Kahlich Endre; *Csongrád megye:* Erdélyi Péter, Fachszné Benák Katalin, Vargáné Antal Ilona; *Hajdú-Bihar megye:* Jordán Péter, Ludmanné Papp Ilona, Ráczné Gali Magdolna, Ruszoly Barnabás, Szőke János; *Somogy megye:* Bószé Gábor, Eőry Béla, Kovács Ilona, Lévai József, Minczinger Katalin; *Tolna megye:* dr. Benkő András, Beregnyei Miklós, Csönglei Miklós, dr. Kolta Lászlóné, Letenyeyiné Mráz Mária, Krász Endréné, Rónai Józsefné, Szakál László, „Szekszárdi Vasárnap” Szerkesztősége, Várad Antal Értékmentő Egyesület; *Veszprém megye:* Illés Ferenc, Molnár Jánosné, Kiss Albertné, Kovács Sándor, Lichtneckert András, Molnár Kálmán, Oláh Ferenc.

A Bodrogközről tanácskoztak Sárospatakon és Pácinban

Hatodik alkalommal rendezte meg a Bodrogközi Művelődési Egyesület és a Magyar Nemzeti Múzeum Rákóczi Múzeuma a *Zemplén népessége, települései* konferenciáját. Ez alkalommal „A magyarországi Bodrogköz biológiai, földrajzi, történelmi és egyéb értékei” témakörben hangzottak el előadások. A szervezők köre is bővült. A Bodrogközi Többcélú Kistérségi Társulás, a Szent István Egyetem növénytan tanszéke, a Miskolci Akadémiai Bizottság Biológiai Szakbizottsága, az MTA Ökológiai Bizottsága is segítette a tanácskozás előkészítését.

Az 1995-ben alakult Bodrogi Művelődési Egyesület fontos feladatának tekinti a bodrogi kutatások szervezését, az elért eredmények publikálását, széles körű megismertetését. Az Egyesület szervezeti felépítése szerint különböző szakosztályokban folyik a szakmai munka, a közművelődési feladatok ellátása. A szakosztályok a természettudományok, a környezetvédelem, a régészet és műemlékvédelem, a helytörténet, a néprajz és a nyelvtudomány szakembereit fogják össze. A különböző tudományterületek rendezvényeinken eltérő arányban képviseltetik magukat. Korábbi tanácskozásainkon a társadalomtudományok kaptak fő hangsúlyt.

1998-ban, első konferenciánkon (*Zemplén népessége, települései, nemzetiségei*) történészek, geográfusok, néprajzosok számoltak be kutatásaikról. 1999-ben „*A Bodrogi*” című tanácskozásunk néprajzosok, régészek, történészek, irodalomtörténészek találkozási lehetőségét teremtette meg. 2001-ben a „*A 800 éves város, Patak*” címmel Sárospatak évszázadait tekintették át régészeti, történeti, néprajzi kutatások szemszögéből. 2002-ben „*Az ember és a természet kapcsolata*” címmel a történeti ökológia, a geográfia, a vízrajz és a néprajz képviselői hasonlították össze elért eredményeiket. 2004-ben a „*Zempléni polgárosodás*” sajátos intervallumában, történeti, néprajzi aspektusában vizsgálta térségünk átalakulását.

2006-ban első alkalommal vállalkozott a Bodrogi Művelődési Egyesület alapvetően természettudományos konferencia megrendezésére. A témaválasztás háttere az ugyancsak ebben az évben megjelenő, „*A magyarországi Bodrogi élővilága és földrajza*” című tanulmánykötet. A nagy ívű, *Tuba Zoltán* és *Frisnyák Sándor* professzorok által szerkesztett, 30 ívre tervezett kötet a tervek szerint 2006 végére készül el. Sokéves s napjainkban is zajló kutatások előzték meg. A legújabb eredmények, valamint a nagy összefoglalások megismertetésére invitáltuk a kötet szerzőit konferenciánkra.

Huszonheten fogadták el a szervezők meghívását, s 25 előadás hangzott el június 29–30-án Sárospatakon és Pácinban. Mindkét helyszínen történelmi falak között zajlott a konferencia, a Magyar Nemzeti Múzeum Rákóczi Múzeumában és a Bodrogi Kastélymúzeumban. A többségében természettudományos előadások megteremtették (a tudomány terén) a múlt, jelen s jövő egységes szemléletét. Képviseltette magát a régészet: meghallgathattuk Valter Ilnánának a Bodrogi középkori településeit bemutató összefoglaló előadását, míg Ringer István a jelenleg folyó kutatásokról, a Vásárhelyi-tervhez kapcsolódó ásatások eredményeiről számolt be.

Frisnyák Sándor a terület történeti földrajzát áttekintve a természet és az ember változó kapcsolatáról, a természetátalakítások, lecsapolások által megváltozott gazdálkodásról tartott előadást. *Frisnyák Zsuzsa* a Sátoraljuújhelyt Ungvárral, valamint Szerencsel összekötő vasúti fővonal jelentőségét áttekintve kiemelte a ma már hihetetlennek tűnő tény: a XIX. század végén, a XX. század elején vidékünkön működött az Osztrák–Magyar Monarchia legfejlettebb vasúti hálózata ami a kiépítettségét, a színvonalat, a technikai berendezéseket (az éjszakai szállítás lehetőségét) illeti. Hallhattunk tőle a kisvasút építésének nem várt gazdasági, társadalmi jelentőségéről is.

A közigazgatás történetét két előadás foglalta össze: A Trianon utáni változások okozta átszervezésekről *Oláh Tamás*; az 1945-öt követő, politikai célok által motivált átszervezésekről, szocialista „falupépítésről”, titkos fejlesztésekről vagy inkább visszafejlesztésekről *Hajdú Zoltán* adott részletes összefoglalót. Jól kapcsolódott az előzőekhez *Boros László* településhálózatot bemutató előadása. *Dobány Zoltán* ábrái segítségével természeti alapokra helyezve, s a katonai felmérések eredményeit felhasználva történelmi folyamatában mutatta be a települések földrajzát, alaprajzát. Kitért az immár városá nyilvánított Cigánd településszerkezeti jellemzőire. A terület népesedési folyamatait két előadás mutatta be. *Tamás Edit* a XVIII. század elejétől 1945-ig követte nyomon a népességszám változását, s azt kiváltó okokat, megemlékezve az 1890-től mindinkább jellemzővé váló amerikai kivándorlásról is. A nemzetiségi szórványokról és a terület meghatározóan református jellegéről is hallhattunk. *Kókai Sándor* a XX. század második felében tapasztalható folyamatokat mutatta be. Részletes adatbázisa segítségével a népességszámban, a születések és a halálozások számában, a vándorlás terén tapasztalható változásokról éppúgy információt kaptunk, miként az iskolai végzettségről, a foglalkozási szerkezetéről.

Többen foglalkoztak Bodrogköz éghajlatával: a terület általános jellemzőit *Vitányi Béla* foglalta össze, *Németh Ákos* számszerű adatokkal és ezek térképes bemutatásával folytatta a téma ismertetését. *Mika János* az éghajlat várható jövőbeli alakulásáról beszélt. Igen érdekes, ábrákkal illusztrált előadásában nemzetközi modellek alapján vázolta fel Európa, hazánk és térségünk várható időjárás változását. Szélsőségesé váló csapadékmennyiségről, fokozódó hőmérsékletről hallhattunk. *Konecsny Károly* a terület vízrajzáról és vízgazdálkodásáról tartott előadásában a Bodrog és a Tisza adatait elemezte, s szemléletes ábrával mutatta be a Vásárhelyi-terv elképzeléseit. *F. Tóth Balázs* összefoglalta a gyümölcsstermesztés hagyományait, gazdag képi illusztráció tette szemléletessé a gyümölcsösök, a magányos gyümölcsfák területi elhelyezkedését. Végigkövette a fajtaváltozásokat, megismerhettük a régi gyümölcsfajtákat, felvetette ezek újatermeszthetőségének lehetőségét.

A Bodrogközi Művelődési Egyesület által szervezett konferencián most először tartottak biológusok előadást. *Szirmay Orsolya* a Bodrogköz jellemző vízi és vízparti növénytársulásairól, *Cserhalmi Dániel* az edényes flóráról, *Gál Bernadett* a jellegzetes gyepek és erdőtársulásokról, *Nagy János* egy új hazai növénytársulásról (*Elatineetum alsinastri* ass. nova) számolt be. *Egri Károly* a Bodrog menti erdők gombavilágát mutatta be, *Bihari Zoltán* a Bodrogköz emlősfáunáját tekintette át. *Nagy Beáta* a Bodrogzug folyó-, és holtág-rendszereinek makrofauna vizsgálatáról, *Petrovics Zoltán* nagyon érdekes ornitológiai megfigyeléseiről számolt be. Hallhattunk arról, hogy az átvonuló madarak kedvelt megállóhelye volt a Bodrogzug. Ugyanakkor felhívta a figyelmünket arra, hogy milyen jelentős változásokat eredményezett az elmúlt években a bodrogzugi víz leengedése, szinte eltűntek a feketególyák a területről. *Milinki Éva* a tiszavirágglárvák és más vízi szervezetek cian- és nehézfém-érzékenységről tartott előadásában felidézte a közelmúlt tiszai szennyezését és annak hatásait. Kísérleteik nyomán nagyon fontos, a gyakorlati élet számára hasznosítható információkat szereztek egy esetleges szennyezés kezeléséről, a kármentés lehetőségeiről. A Királyhelmecről érkezett *Bogoly János* előadásában a szlovákiai Bodrogköz természetrajzát tekintette át. Előadásában mind a növény, mind az állatvilág köréből válogatott példákat, gazdag terepi tapasztalata s értékes fotódokumentációja igen értékesé tette beszámolóját. *Hegyessy Gábor* összefoglaló jellegű előadásában természetrajzos muzeológusként szerzett tapasztalatairól, gyűjtőútjairól, megfigyeléseiről számolt be, elsősorban a rovarvilág köréből.

Konferenciánkat *Tuba Zoltán* professzor összefoglaló előadása zárta. Áttekintette a természetrajz kutatásának múltját, jelenét s jövőjét. Beszélt a tervezett kötet által szervezett kutatásokról, a várható eredményekről. Gondolatai kitértek a tudományszervezés terén szerzett tapasztalataira is. Kiemelte az alap kutatások fontosságát, hangsúlyozva azt, hogy egy nemzet, egy terület felemelkedésében csak akkor várhatunk eredményeket, ha a tudományra és a kutatásra is áldozunk. Minden sikeres felemelkedési periódust megelőzőtt egy a nemzeti sajátosságokat feltáró, feldolgozó, közkinccsé tevő folyamat. Magyarországnak is hasonlóképpen kellene cselekedni!

Mi, akik a Bodrogközi Művelődési Egyesületben, s különböző közgyűjteményekben, tudományos kutatóműhelyekben, felsőoktatási intézményekben dolgozunk, úgy gondoljuk, hogy a Bodrogköz kutatásának nemcsak múltja, jelene, hanem jövője is van. Mindannyian cselekedni szeretnénk e természeti és kultúrtörténeti értékekben gazdag terület megmentéséért, felemelkedéséért. Köszönet mindenkinek, akik tesznek ezért. Köszönet mindazoknak az intézményeknek, amelyek helyet adnak ezen kutatási programoknak: a Nyíregyházi Főiskolának, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalnak, az MTA Történettudományi Intézetének, az Országos Meteorológiai Szolgálatnak, a gödöllői Szent István Egyetemnek, a Debreceni Egyetemnek, a Bükk Nemzeti Park Tokaj-Bodrogzugi Tájvédelmi Körzetének, az egri Eszterházy Károly Főiskolának, a Zempléni Levéltárnak, a Pécsi Egyetemnek, a VITUKI-nak, a szerencsi Bocskai Gimnáziumnak, a Kazinczy Múzeumnak, a Királyhelmeci Önkormányzatnak, a Magyar Nemzeti Múzeum Rákóczi Múzeumának. Várjuk „A magyarországi Bodrogköz élővilága és földrajza” kötet megjelenését!

Tamás Edit

Dr. Timaffy László terem*

Százhatvanöt éves a hazai tudományos ismeretterjesztés. Tudjuk: ez az egyesület a természettudományok kebelén született, mint az az ember, akit először földrajz tudósként, majd bölcsészként ismert meg a tudományos élet. Az az ember, akiben a környezet és a belső világ az „életfa” legfelsőbb csúcán ölekezett. Timaffy László neve hallatán Győrött, szűkebb régióinkban, sőt az országhatáron túl is szeretetteljes mosoly terem az arcokon. Boldog lehet az, aki személyesen ismerte, hallotta előadásait, megismerhette sokrétű kutatásainak eredményét. Dr. Timaffy László, sokak „Laci bácsi”-ja gyűjtötte Szigetköz, Rábaköz és a Hanság néphagyományát, vallási, szellemi, tárgyi kincseit. A gyökerek megbecsülését, a táj kutatást nagyon fontosnak tartotta: *„... a táj kutatásnak az a lényege, hogy nagyon sokoldalúnak köll lenni. Tehát minden ami abban tájban jellemző, azt, az egész életet kell nézni, az élet teljességében. Tehát nem csak a gazdálkodást magában, az nagyon sok lehet, – a nagy tudósokat tisztelem böcsülöm, aki egy szakmából világvizonylatban, összefüggésben tudja azt az egy szakmát. De az csak »egy luku«. Az élet az meg sokszínű. Tájékutató csak az lehet, aki az élet sokszínűségében, az életet sokszínűségében tudja megérteni. És ezt csináltam én a Szigetközben, és a szigetközi bázis után aztán a Rábaközben ugyanígy.* (Portréfilm alap, 1995) A táj szeretetét nemcsak könyvekben, folyóiratok lapjain, hanem filmekben is átadta a jövő nemzedékének (az MTV Magyar Tájak sorozatában: Szigetköz, Rábaköz, Pannonhalmi dombvidék, Rába folyó az eredettől a győri torkolatig. Az Örökségünk sorozatban: Aranyomosás, Szigetközi halászat, Pásztorkodás.) Szűkebb szakterülete a néphit, a népi gazdálkodás, az állattartás és a közlekedés témaköre, de ismert szaktekintély a honismeret, a helytörténet és a gazdaságföldrajz területén is. Gyűjtéseiről, a néprajzos kötelező magatartásáról így nyilatkozott: *„Aki szereti a fajtáját, népét, annak csodálatos a mi munkánk. Mert azt csak szeretetből és alázattal lehet, szabad csinálni. Magható történetek, élmények fűznek a Szigetközhez, a Rábaközhez és a Hansághoz. Errefelé ragaszkodóak az emberek. Azonban, ha valaki magas lóról próbál közeledni felénk, bezárkóznak, elfordulnak.”* (Szabad Föld 1993/2)

Fontos feladatának tartotta a szülőföld értékeinek, kincseinek feltérképezését, a honismereti, helytörténeti kutatást: *„A honismereti munka az egyik legfontosabb ahhoz, hogy a magyarságtudatot, a háza szeretetét ébren tartsuk. Az ifjú nemzedékeknek is át kell adni a népi hagyományok értékeit és szeretetét.”* (Kisalföld 1994.02.23. Szeretettel közeledni.) Ő tudta: a tudás magában semmit sem ér, ha azt nem adjuk tovább, nem örökítjük át, nem fordítjuk embertársaink javára. A kutatásai mellett fontosnak tartotta a tudás közvetítését, az ismeretterjesztést is. *„Hivatásudatom pedig arra kötelez, hogy amíg erőm engedi, tovább adjam ismereteimet, tapasztalataimat az embertársaimnak.”* Nemcsak a fiatalabb generáció oktatását tekintette feladatának, hanem a felnőttek képzését is: alapítója volt az Óvári Széchenyi Népfőiskolának. A kemény munkával összegyűjtött kincseket tiszta forrásként őrizte, és a legfontosabb: inni adott ebből a csodakútból a tudásra szomjazóknak. *„Nyelvünket, ízlésünket, dalainkat, szokásainkat, egyszerűen ősi népi kultúránkat a magyar falu őrizte meg évszázadok viharában is. Ma azonban a felszínes, idegenszemű, divat-ízlés vásári silányságaival megmérgezték a falut. A sajtó, mozi, rádió és a rohanó civilizáció minden „áldásával” felülre, a városból jött sláger-műveltséggel lassan levetkőzi népünk az ősit, tisztát. Elfelejtje a régi kincset. Ezért kell visszaadni.”* (Győr, Szabad Szó 1945.10.28. /Hegyalja 1994.február)

Számos előadása, sokoldalú személyisége méltán tette őt a TIT országos aranyérmes előadói kitüntetés birtokosává. Előadásaiban mindenkor jelen volt a „szent egység”. A tartalom és forma harmóniává egyesült: élvezetes előadásakor verset is mondott, énekel, furulyázott és vetítette a szemet gyönyörködtető képeit, szeretett tájról és az ott élő emberekről. Oly ízsen, oly szép orgánummal, no meg kellő humorral tudott előadni, hogy minden korosztályt ámulatba ejtett. Egyaránt tudott szólni a gyermekek és az idősek nyelvén. Tudott szólni tudományos fórumon, népfőiskolán, de a nyugdíjasklubok foglalkozásain és a táborkok gyerek karéjában is. Előadásaiából sugárzott a szeretet, a mások iránti tisztelet: *„A néprajzi munka kiindulópontja a szeretet. Ezt megérik az emberek és csak annak nyitják ki szívüket, akiből érzik, hogy szeretet árad. Nekem nagyon sok kedves emlékem van, ami összeköt az egyszerű emberekkel.”* (Kisalföld 1994. 02. 23. Szeretettel közeledni.)

* Elhangzott 2006. május 19-én, Győrben, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat Pannon Egyesülete épületében, a Dr. Timaffy László terem avatóján.

S bizony, amikor felkérték, egy percig sem gondolkodott, hogy milyen messze kell utaznia, mindig a tudás átadása és az emberek szeretete vezérelte. Munkásságát éppen ezért – hála Isten – számos kitüntetés kísérte. Hol szülőföldje (Hédervár Díszpolgára, Pro Urbe Győr, Kékszalag kitüntető cím, Szent László Érem) fejezte ki tiszteletét, hol a tudományos szakma (Sebestyén Gyula Emlékérem, Pro Geographia kitüntetés, Érdemes Pedagógus kitüntetés, Pedagógus Szolgálati Emlékérem, Győr Közművelődésért Emlékérem), hol nemzete (HNF országos Honismereti Emlékérem, HNF Társadalmi Munkáért Emlékérem, Szocialista Kultúráért Emlékérem, 1956-os emlékérem, Magyar Köztársaság Érdemrend Tisztikeresztje, Életfa Díj, Magyar Örökségdíj). Nemcsak hivatásához, de hazájához is hű maradt. Nehéz időkben sem hagyta el népét, az országát vállalta inkább, a béliát, a börtönt, a szenvedést: „...*hogya szívem szerint csak furulyázni tanítok meg magyar gyerekeket, akkor is többet használok a népemnek, mintha kinn maradok!*” – vallotta az egyik interjújában. (Műhely, 1996/3)

Nemcsak remek kutató, de igazi öntudattal rendelkező pedagógus volt, aki tudta mi az életcélja, küldetése és feladata: „*Minden örömmel azt szolgálom, a legfontosabb nevelő célom: magyar világnézetet, magyar műveltséget adni az embereknek.*”

Azt mondják, az ember igazán akkor hal meg, ha elfelejtik, nem gondolnak rá, ha nem őrzik emlékét. Dr. Timaffy László 2002-ben 85 évesen, karácsony havában hagyta itt ezt a világot. Utolsó találkozásunkkor azt mondta nekem: „*benneket élek tovább, szívem együtt dobban veletek*”. Laci bácsi bennünk él mindörökké. Ő már beírta a nevét a hallhatatlanok könyvébe, a tudomány aranybetűs kódexébe és az emberek szívvedőibe is. Az általa gyűjtött szép régi szigetközi dallam nemcsak a győri toronyóra hangjában zeng, hanem a népdalt éneklők lelkében is. Dalai nap, mint nap életre kelnek népdalversenyeken, pávakörök műsorában. Mivel kiváló pedagógus is volt, akkor érezte boldognak magát, ha látta az elvetett mag jó fölbe esett. Itt maradt az énekekben, a polcokon sorakozó könyvek lapjain. Kedves mosolyával féltve őrzött újságokban, közös emlékek képein, s minden kisalföldi népdalt életrekeltő furulyaszóban, filmek kockáin. Ő nem halt meg, hisz itt maradt a rábaközi táj, az Öreg-Dunáról fújdogáló szél leheletében, a hansági emberek mondáiban, meséiben. S itt maradt szerettei, tanítványai szívében, gondolataiban. De mára már intézmények, rendezvények is őrzik emlékét (hédervári iskola, versmondó verseny), sőt magyar néprajzverseny is viseli nevét, ahol a gyermekek felelevenítik a kisalföldi nép kincseit. (Idén a ménfőcsanakai Bezerédj-kastélyban 23 csapat részvételével rendezték meg a 12. megyei néprajz versenyt, amely felvette a neves néprajzkutató nevét.)

A mai nap egy szobát avatunk dr. Timaffy László példamutató életének és munkásságának emlékére. Egy igaz magyar emberről, egy tudósról, egy népnevelőről nevezünk el egy szobát, amely a tudományt és annak művelőit szolgálja, úgy miként azt ő is tette egész életében. Ahogy mondta: „*Valóban jó érzés, hogy használni tudtam a tudományt: nem éltem hiába!*”. (Hegyalja 1991/11) Egy olyan emberről nevezzük el, aki küldetésnek és szolgálatnak tekintette életét. „*Én hiszek a küldetésemben. Abban, hogy Isten ezt a feladatot szánta nekem. A hivatástudatom pedig arra kötelez, hogy amíg erőm engedi, tovább adjam ismereteimet, tapasztalataimat az ember-társaimnak. Ez teszi tartalmassá az életemet, az öreg napjaimat.*” (Szabad Föld 1993/2)

Tudjuk, hogy milyen fontos a hely szelleme. A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat egy helyisége dr. Timaffy László nevével és szellemében ma megszentelődik, s hiszem, hogy ebben a terebben hallott ismereteken, és tudáson áldás lesz. Berzsenyi Dániel mondta: „*A műveletlen föld csak gazt terem. A lélek is csak úgy emelkedik, a józanság tisztább világához, ha a tudomány és ismértek tárából, gazdag zsákmányt gyűjt magának.*” Nekünk van miből meríteni, gyűjtsünk hát az „ismeretekből”, és Timaffy László példájából!

Laci bácsi TIT előadásai nem nélkülözhetők a szülőföldön gyűjtött népdalokat. Kérem ezért a kedves megjelenteket, hogy az ő tiszteletére énekeljük el Cikolaszigeten gyűjtött „Fújdogál a szél az Öreg Duna felől” kezdetű népdalt, s varázsoljuk vele ide őt, aki már 5 éve a „Tündérvilágból” tekint le ránk kedves mosolyával és láthatja szavai valósággá váltak: „*Most a nyolcvanadik évem küszöbén nyugodtan nézek vissza az életemre, az életem útjára, hogy amire küldetésem volt, azt becsülettel igyekeztem teljesíteni.*” (Műhely, 1996/3)

Dr. Lanczendorfer Zsuzsanna